הערכת תוכנית מנופים לשילוב ילדי חסרי מעמד בבתי"ס בצפון תל אביב

תשפ"ה, שנת הפעלה שנייה

מובילה: ד"ר ענבל הקמן
חוקרים: ז'ניה גורבצביץ', גיא ראביד והילה שפיצר
פברואר 2026

משרד החינוך | ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

הערכה בשירות הלמידה

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) הוקמה על מנת **לסייע למערכת החינוך** בישראל להיות הטובה ביותר בהשגת התוצאות שהגדירה לעצמה, ולאפשר לתלמידי ישראל להחזיק בידע, מיומנויות וערכים המותאמים לאתגרי העתיד.

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

זהירות בהכללה ובמסקנות

חשוב להדגיש את המספר המוגבל של בתי הספר והתלמידים שהשתתפו בתוכנית ההתערבות, אשר מגביל את יכולת ההכללה והסקת המסקנות.

ועדיין, מההיקף המצומצם של התלמידים שלמדו בצפון ונבדקו באמצעות שאלון למוריהם, נראה שמתווה בתי הספר הקולטים בצפון תל אביב לא הצליח לשפר את יכולות התלמידים בשפה ובחשבון, לא חיזק את תחושת החוסן והמוגנות ולא הציג יציבות לאורך זמן.

משרד החינוך
ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

מה בחנו במחקר?

3 מתווי שילוב

10
בתי ספר " **קולטים**"
בצפון ת"א
תוכנית מנופים
10 השתתפו במחקר

6
בתי ספר " **משלבים**"
בדרום ת"א
שילוב עם הקהילה
4 השתתפו במחקר

3
בתי ספר " **שכונתיים**"
בדרום ת"א
שכונות המגורים
2 השתתפו במחקר

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

מה בחנו במחקר?

3 תוצאות מרכזיות

הישגים
שפה וחשבון
לכיתות א'+ב'

חברתי-רגשי
חוסן, תחושת מסוגלות
ויציבות של תלמידים

מסוגלות מורים
תחושת מסוגלות
לאור ההכשרה

משרד החינוך
ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שיטת מחקר

חשוב להדגיש את **המספר המוגבל של בתי הספר והתלמידים שהשתתפו בתוכנית ההתערבות**, אשר מגביל את יכולת ההכללה והסקת המסקנות. ממצאים התבססו בעיקר על שאלון למורות, במסגרתו נדרשו להתייחס לרמת הידע והמיומנויות של חלק מתלמידיהן (הרחבה על השיטה כאן). בחירת התלמידים בבתי הספר בדרום נעשתה בדגימה (בבתי הספר בצפון תל אביב שאלנו על כלל התלמידים).

12
ראיונות עם מנהלי בתי ספר

3
ראיונות עם מנהלי תוכנית

4*
תצפיות בבתי ספר קולטים

12*
ראיונות עם תלמידי בי"ס קולטים

89
שאלונים
40 תלמידי א'
49 תלמידי ב'

* פנינו לכלל בתי הספר שבהם לומדים ילדי מבקשי המקלט. בשל המלחמה עם איראן, המפגש עם התלמידים (תצפיות וראיונות) היה מוגבל לבתי הספר אליהם הספקנו להגיע פיזית עד פרוץ המלחמה.

משרד החינוך | ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

ממצאים מרכזיים

שפה

נמצאו פערי שפה בקרב כל ילדי מבקשי המקלט. הפער הגדול ביותר הוא בקרב תלמידי כיתות ב' בבתי הספר הקולטים.

חשבון

שליטה טובה בכל המתווים. פער בשליטה נמצא בקרב תלמידי כיתות ב' בבתי הספר הקולטים.

מוגנות

תחושה של מוגנות קיימת בכל המתווים. בקולטים, ילדים מרגישים פחות נוח לפנות למורים עם קושי.

מסוגלות

בכל שלושת המתווים, מחצית מהילדים מאמינים ביכולתם להצליח בלימודים. בכיתות ב' בבתי הספר הקולטים, 3 מתוך 12 בלבד.

יציבות

מבין 80 ילדים שהחלו את כיתה א' בבתי הספר הקולטים בתשפ"ד, 33 בלבד המשיכו לכיתה ב' בתשפ"ה.

הכשרות

מבין 20 מורים בבתי הספר הקולטים, 8 בלבד דיווחו על השתתפות בהכשרות חיצוניות.

משרד החינוך
ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שפה

אבג

נמצאו פערי שפה בקרב תלמידים ילדי מבקשי המקלט בשלושת המתווים.

פערים בקריאה, דווחו ביחס לתלמידים בכיתה ב' בבתי הספר הקולטים

קריאה

תלמידים אשר סווגו על ידי מורים ברמות הנמוכות (1-2)

הבעה בעל פה

תלמידים אשר סווגו על ידי מורים ברמות הנמוכות (1-2)

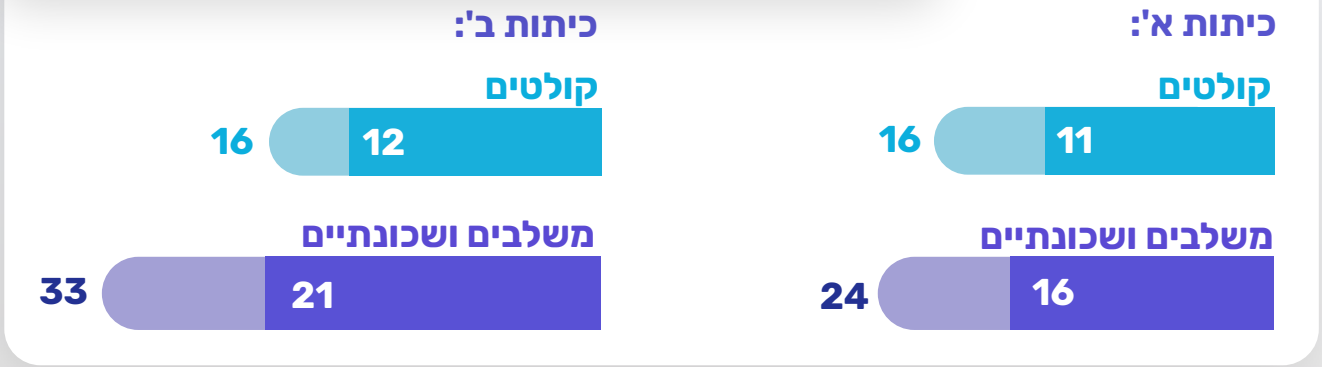

*מספר התלמידים שמוריהם דיווחו כי הם נמצאים **ברמות הנמוכות (1-2)**

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

שפה

הילדים מגיעים עם פערי שפה גדולים. קיימת שונות רבה בין התלמידים בסגירת פערים - גם כאשר הקריאה מתקדמת, השפה המדוברת נשארת דלה.

אבג

מה אמרו לנו המנהלים?

"הם באים מרקע מאוד דל שפה. פערי שפה, פערי תרבות ופערים לימודיים"

"אני לא חושבת שהם יסיימו את כיתה ב' קוראים... הפערים גדולים"

קולטים

"כ- 70% מהילדים פה עברית אינה שפת אימם... אני יודע לומר שעוד לא מצאנו את הדרך שתאפשר לגשר על הפערים הגדולים שהם מגיעים איתם... זה לא שאין שיפור אצל ילדים מסוימים... אבל ככלל, לא הצלחנו לקרב אותם למה שתלמידי כיתה ב' אמורים לדעת"

משלבים

"הם מגיעים עם פער של שנתיים וזה בדיוק המקום שלנו לצמצם את הפערים ולדאוג ללוות אותם לפחות עד כיתה ג' שהם קוראים באופן ראוי"

"הכנו לכל ילד חוברת מותאמת לפערי שפה... וגם פיתחנו תוכניות של חיזוקים חיוביים"

שכונתיים

משרד החינוך
ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

חשבון

מרבית התלמידים ילדי מבקשי המקלט בשלושת המתווים שולטים בחשבון שליטה טובה או באופן מספק.

פער בשליטה בקרב תלמידי כיתות ב' בבתי הספר הקולטים.

תלמידים שולטים בחומר באופן מספק והיטב (3-4)

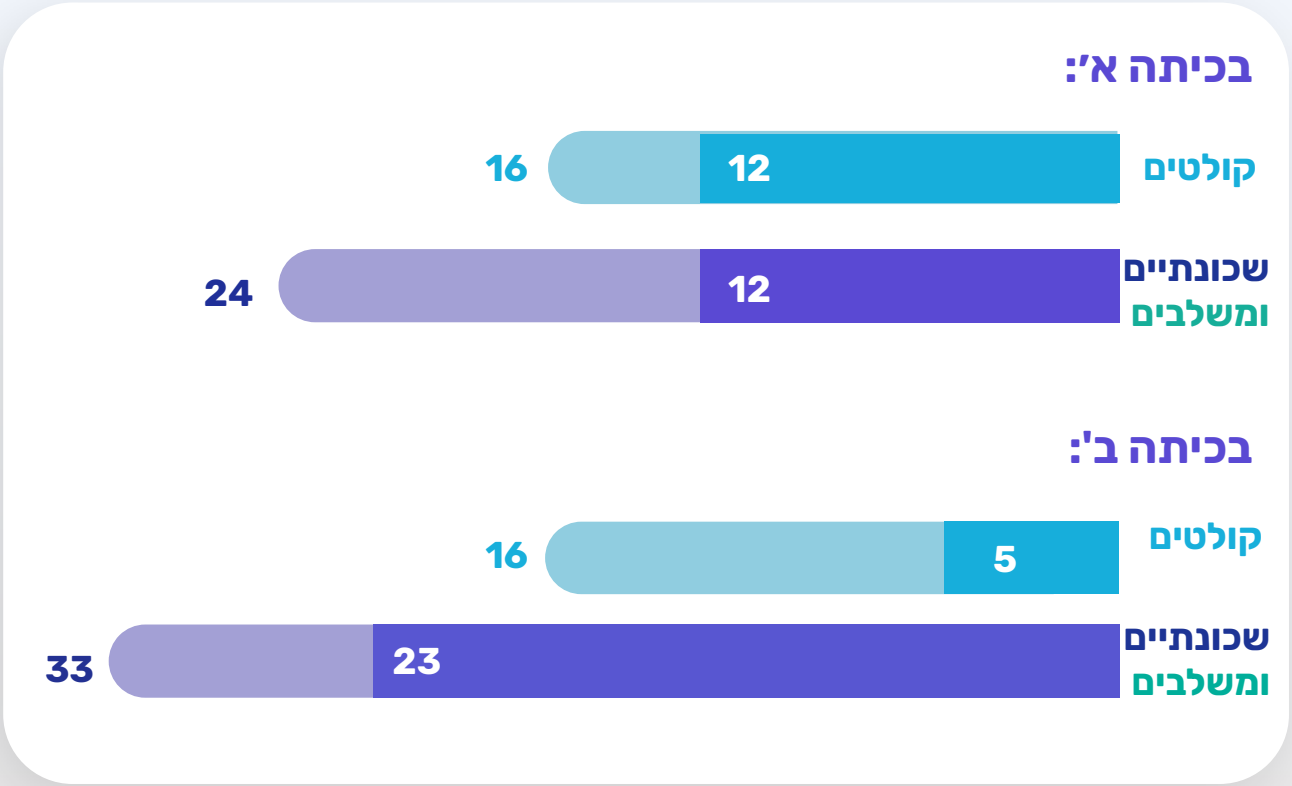

*תלמידים שמוריהם דיווחו עליהם כי הם שולטים בחומר היטב (4) או שולטים בחומר באופן מספק (3)

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

חשבון

הקושי המרכזי הוא פערי השפה- הבנת הוראות ומשימות מילוליות.

לצד תלמידים מתקשים, יש גם כאלה שמצליחים ואף עולים על הרמה הכיתתית.

מה אמרו לנו המנהלים?

קולטים

"לפי המדדים הם מתחת לממוצע באופן משמעותי... הן מקבלות משימה ומנסות לפתור, המורה עוזרת להן"

"בחשבון קל להם יותר. הם תלמידים מצוינים."

"נתמקד בעיקר בשפה. מהמחשבה שהפער בחשבון יגדל אם הפער בשפה לא ייסגר"

משלבים

"במתמטיקה לא רואים פערים - למעט בהיבטים שדורשים עברית."

"יכול להיות שתהיה כיתה שדווקא אם לוקחים את ממוצע הציונים הגבוה, יהיו לי הילדים של מהגרי עבודה, ובכיתה אחרת זה לא. אני לא רואה את זה כפונקציה ישירה..."

שכונתיים

"בחשבון הילדים טובים. בשפה העברית- פחות. אנחנו משתמשים בטאבלטים ובמשחקים כדי לעזור להם ללמוד. 99% מהם משלימים את הפערים עד סוף בית הספר היסודי"

משרד החינוך | ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

מוגנות

ילדי מבקשי המקלט מרגישים מוגנים בכל שלושת המתווים. יחד עם זאת, מורים בבתי הספר הקולטים דיווחו כי הילדים פחות יטו לפנות אליהם כשנתקלים בקשיים

מרגישים בטוחים ומוגנים*

פנייה לצוות החינוכי במקרה של קושי*

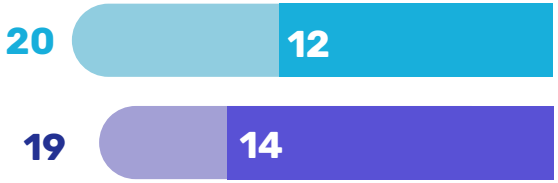

מנהלת בתי ספר קולטים

"הם מגיעים לפה בשבע כשהם בעצם מתחילים בשמונה ורבע... הרבה פעמים נרדמים בשיעור וישנים. וגם זה שהם נשארים פה אחרי הצהרון. זה די סיוט בשבילם"

מנהלת בתי ספר שכונתיים

" בבית הספר הם עד שש בערב. בית הספר נותן חוגים וכל מה שקשור לעזרה. משקפיים, אבחון, טיפולי שיניים"

"יש בבית הספר תוכנית מוגנות של חיזוקים חיוביים לכיתות א'-ב'"

*מספר התלמידים שמוריהם דיווחו במידה רבה ובמידה רבה מאוד (4-5)

משרד החינוך | ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

מסוגלות והשתלבות

תלמידים בבתי הספר הקולטים משתלבים פחות לעומת המתווים האחרים והקשרים מסתיימים בתוך בית הספר.

מאמינים כי הם מסוגלים להצליח בלימודים*

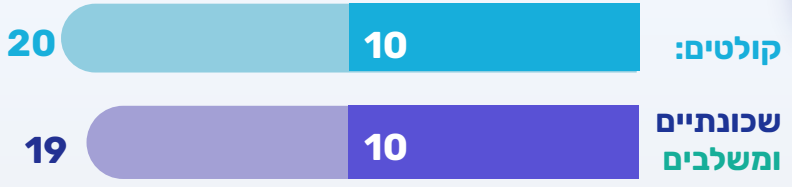

משתתפים בפעילויות חברתיות*

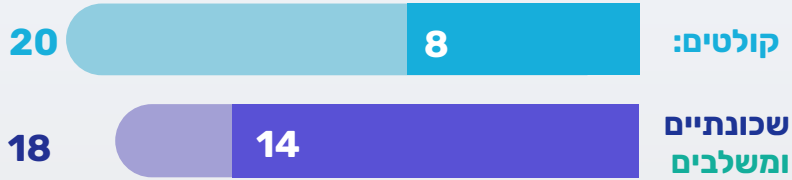

מתקבלים על ידי התלמידים האחרים*

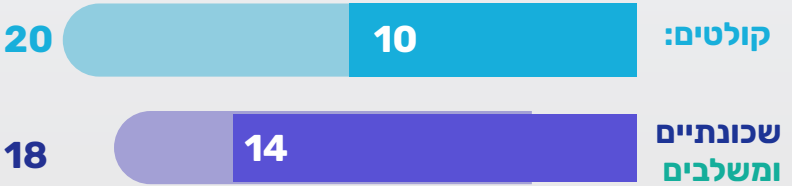

*תלמידים שמוריהם דיווחו עליהם במידה רבה או במידה רבה מאוד (4-5)

"כשהם בכיתה משולבת הם יכולים להשתפר, אבל כשהם מועטים, כמו אצלי, בקושי רואים אותם, אין להם בטחון ולא תחושת השתייכות "

מורה, בתי ספר קולטים

"מבחינת חברויות הם השתלבו יפה... הם בינם לבין עצמם קל להם מאוד להתחבר כי הם מבלים הרבה זמן בהסעות... אבל הם יצרו קשר, ממש השתלבו יפה בכיתה"

מנהלים בתי ספר קולטים

"הקשרים החברתיים מסתיימים פה בתוך בית ספר".

מנהלים בתי ספר קולטים

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

יציבות

33 מתוך 80 תלמידים שהחלו ללמוד בכיתה א' בבתי הספר הקולטים בצפון ת"א בשנת תשפ"ד המשיכו לכיתה ב' בתשפ"ה

מספר ילדי מבקשי המקלט ששולבו בבתי ספר קולטים בצפון תל אביב

	תשפ"ד			תשפ"ה		
	התחילו בתכנית	סיימו בתכנית	נשירה במהלך השנה	התחילו בתכנית	סיימו בתכנית	נשירה במהלך השנה
בכיתה א'	**80**	67	16%	35	26	26%
בכיתה ב'	-	-	-	**33**	27	18%

הסיבות העיקריות לנשירה (כפי שעולה מהראיונות): חזרה לבתי ספר בדרום העיר, מעבר לעיר אחרת (בעקבות מאבק אלים בין תומכי ומתנגדי שלטון בתוך הקהילה האריתראית), ומעבר למדינה אחרת.

בין תחילת תשפ"ה לשנת הלימודים תשפ"ו **15 תלמידים חזרו לבתי ספר בדרום**.

משרד החינוך | ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

הכשרות

8 מתוך 20 מורים

בביה"ס הקולטים השתתפו בהכשרה.
בבתי הספר בדרום תל-אביב כל הצוותים עברו הכשרות.

מורים בבתי הספר הקולטים מתמודדים עם אתגר פדגוגי מורכב ללא כלים מתאימים.

ההכשרות חיזקו את היכולת לעבוד עם ילדים חסרי מעמד:*

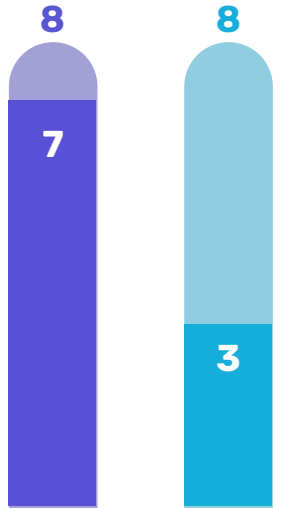

יש לי כלים מתאימים לעבוד עם ילדים חסרי מעמד:*

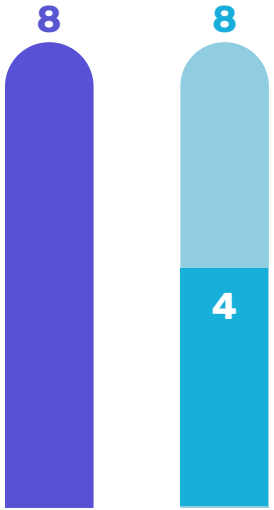

*השיבו במידה רבה או במידה רבה מאוד (4-5)

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
משרד החינוך

מה עובד ומה לא בקולטים?

עובד

בתי ספר קולטים מתאימים בעיקר לתלמידים בעלי יכולות גבוהות ו**עורף משפחתי חזק.**

ניסיון ומחויבות. צוותי חינוך מגוייסים תורמים לחיזוק המוגנות והביטחון עצמי של הילדים.

התגייסות הקהילה. חיבור בין הורי התלמידים של ילדי מבקשי המקלט והתלמידים הישראלים.

"אם תהיה השקעה מתמשכת, יש לזה פוטנציאל. הילדים האלה צמאים להזדמנות"

מנהלת בי"ס קולטים

"הצוות מכיר את הקשיים והשפה. יש לנו ניסיון שמאפשר לנו לתת מענה מדויק"

מנהלת בי"ס שכונתיים

לא עובד

מערך הסעות. כר פורה לאלימות, להפרדה ולתסכול. מלווה בהסעות יכול לצמצם זאת.

הכשרות. נדרשת העלאת שיעור ההשתתפות והתאמה מדויקת יותר של מערך ההכשרות.

תחלופת צוותים. 2 מנהלים בצפון בלבד מתוך 10 המשיכו לתשפ"ו, פוגע בנכונות הצוותים

"ההסעות. איום ונורא. זה שובר, זה מתיש, זה מייאש. זה גורם לך לא לרצות בתוכנית"

מנהלת בי"ס קולטים

"הכשרה נחמדה, אבל לא מספקת כלים של ממש. מורים זקוקים לכלים ותמיכה מתמדת"

מורה בי"ס קולטים

מעריכים!

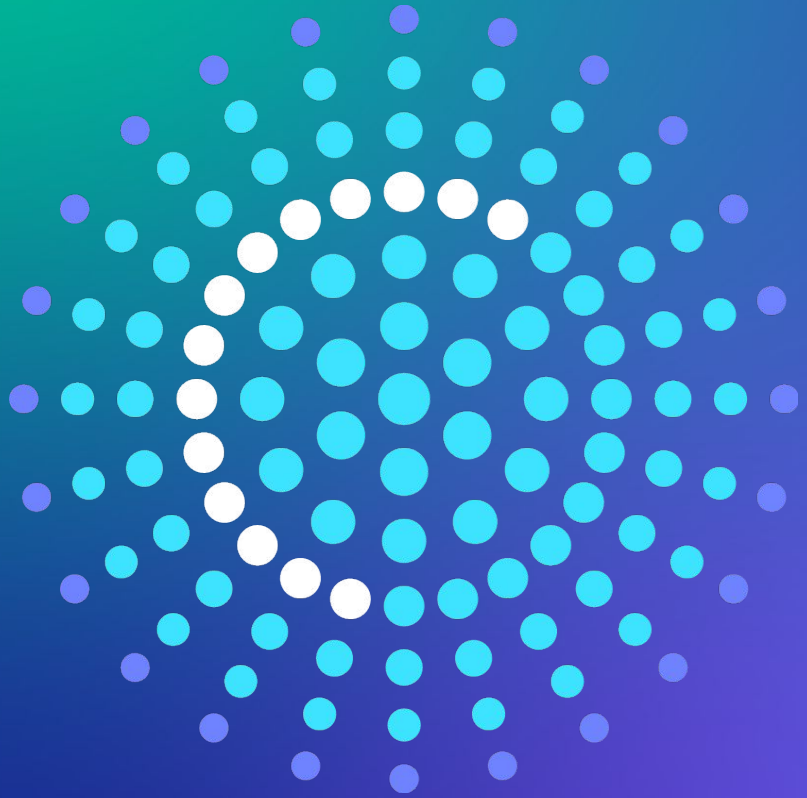

משרד החינוך

ראמ"ה
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך